

Dostává se Vám do rukou rigorózní práce, jejímž tématem je „Ekonomické podpora českého zemědělství ze zdrojů EU“. Od roku 2004 je Česká republika členem Evropských společenství a má možnost každoročně získávat značné finanční prostředky do celé řady oblastí a oborů. Cílem práce není podat vyčerpávající výčet dotačních možností a získaných finančních prostředků, což ostatně ani rozsah práce není sto obsáhnout, ale přiblížit základní dotační programy, plynoucí z Evropské unie, z nichž čerpalo české zemědělství a venkov v uplynulých letech.

Zemědělství v celé své historii prochází neustálým vývojem, jedná se o obor s tisíciletou tradicí, vždyť právě přechod na zemědělskou obživu bývá považován za základní předěl v lidských dějinách. Už ve starozákonním vyprávění Bible nalézáme zmínky o prvních zásazích státu do zemědělství, kdy ve starověkém Egyptě po 7 štědrých let docházelo k nákupu nadúrody do státních sýpek, aby bylo možné tyto přebytky v chudých letech se ziskem prodávat. Zajištění základní potravinové samostatnosti jednotlivých státních útvarů bylo po staletí hlavním úkolem zemědělství a úrodné oblasti se mnohdy staly příčinou válečných konfliktů. Až agrotechnický pokrok posledního století dokázal zvýšit úrodu na několiknásobek původních výnosů. Specifický charakter zemědělství, kde celá řada faktorů pro úspěšnost hospodaření zůstává člověkem neovlivnitelná, si vyžádal zvláštní, ochranný přístup státu k odvětví.

Vrcholné ochrany domácích zemědělců a vlastních trhů nalezneme v rámci Společné zemědělské politiky Evropských společenství. Česká republika je členem Evropského společenství pouze několik let, nelze však popisovat rozsah a zaměření dotačních programů bez pochopení vzájemných souvislostí. Proto se v úvodu své práce zaměřuji nejprve na historický vývoj Společné zemědělské politiky, snažím se osvětlit důvody pro přijetí jednotlivých ochranných opatření a dotačních programů, neboť každý dotační titul má své historické opodstatnění, byť se z dnešního pohledu zdá být již nadbytečným.

Stejně tak jsem se pokusil popsat hlavní problémy českého zemědělství v transformačním období po roce 1990, neboť celá řada dotačních programů směřuje právě k řešení problémových míst zemědělství a venkova. Stejně jako Společná zemědělská politika, i české zemědělství prochází v posledních 20 letech značným vývojem, kdy původně produkční funkce ustupuje funkcím ekologickým a krajinným. Z hlediska vlastnické struktury původní jednotná zemědělská družstva a státní statky po ekonomické transformaci nahrazují nástupnické společnosti, založené podle zákona č. 513/1991 Sb., obchodního

zákoníku. Zároveň se soustavně zvyšuje podíl fyzických osob na zemědělském hospodaření a podnikání.

Hlavní část práce se věnuje přílivu finančních prostředků z evropských zdrojů. Popis jednotlivých dotačních programů, systému přímých plateb i složité problematiky množstevních kvót a intervenčních nákupů, by měl objasnit základní principy fungování SZP a dotační podpory v podmínkách českého zemědělství. Rozsáhlost jednotlivých opatření neumožňuje zachytit celou šíři podpory z evropských zdrojů, jedná se o práci právníkou, zvláštní důraz je tedy věnován legislativnímu základu pro vyplácení dotací. Pouze naznačen je vývoj v letech 2007 – 2013, neboť v době dokončení práce¹ dosud není zcela ujasněna dotační koncepce a rozdělení finančních prostředků v následujících letech.

Práce je psána na Katedře práva životního prostředí, proto jsou pečlivě pospána a vysvětlena dotační opatření, směřující k ekologicky šetrnému hospodaření s důrazem na extenzifikaci hospodaření. Právě podpora hospodaření v méně příznivých oblastech a provádění tzv. agroenvironmentálních opatření zlepšuje stav životního prostředí na venkově a dodává zemědělství významný ekologický rozměr. Pro osvětlení problematiky ekologicky šetrného přístupu je kapitole, popisující jednotlivá opatření Horizontálního plánu rozvoje venkova, věnována zvláštní pozornost.

Při popisu jednotlivých dotačních programů jsem se snažil dodržet strukturu a rozdělení na jednotlivé priority, osy či opatření, jak jsou uvedeny v programových dokumentech. Téma dosud nebylo po právní stránce zpracováno, naprosto chybí odborná právní literatur, popisující problematiku dotačních titulů venkova a zemědělství. Naštěstí existuje celá řada doplňující literatury z jiných oborů, zejména ekonomických, statistických a programových dokumentů. Proto jsem celou řadu informací čerpal z odborných materiálů Ministerstva zemědělství ČR, jednalo se zejména o výroční zprávy, metodiky, příručky a statistické údaje. Právní úprava je značně roztržštěná, sjednocujícím vodítkem jsou evropské právní předpisy, jež však často obsahují pouze obecné formulace, pouze část problematiky je legislativně upravena pomocí nařízení vlády. Problematika národních dotací a daňových zvýhodnění je popsána pouze v souvislosti s problematikou evropských dotačních programů, neboť práce není sto podat vyčerpávající popis veškerých zvýhodnění a podpor zemědělského sektoru.

Při psaní práce jsem se snažil zohlednit nejenom teoretické východiska evropských dotačních programů, ale prostřednictvím přehledného popisu jednotlivých dotačních opatření

---

¹ Březen 2008.

bych rád přiblížil i praktické zkušenosti s realizací dotační podpory českého zemědělství a venkova. Doufám, že má práce přispěje k pochopení a objasnění složitého systému čerpání evropských finančních prostředků do českého zemědělství a venkova a bude přehledná a srozumitelná i pro čtenáře, nemající praktické zkušenosti s čerpáním dotačních titulů.